

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ב"ה

תיק 1229944/1

בבית הדין הרבני הגדול ירושלים
לפני כבוד הדיינים:

הרב מיכאל עמוס, הרב שלמה שפירא, הרב אברהם שינדלר

המערער: פלוני

נגד

המשיבה: פלונית (ע"י ב"כ עו"ד יעל עוז)

הנדון: ערעור סרק שיסודו בבוחן מציאות לקוי ובכשל בהבנת ההליכים והחוק;
חיוב גירושין בשל סבל האישה שבגין מעשי ומחדלי הבעל

פסק דין

לפני בית הדין מונחים ערעוריו של הבעל על החלטות בית הדין כדלהלן:

א. החלטת בית הדין לחייבו בגירושין מפני שהוא מאוס על האישה בשל התנהלותו ובעיקר מפני שאינו זן ואינו מפרנס.

ב. החלטת בית הדין שלא להוציא צו הצהרתי שיקבע שהכספים, שהמערער טוען ששייכים לו בלבד מפני שקיבלם מירושת הוריו, הם שלו, ללא קיום דיון לכירור טענותיו.

בית הדין עיין בכתב הערעור ושמע באריכות את טענות המערער. המערער טוען שהוא מסכים להתגרש, וזה יהיה סופה של פרשת נישואי הצדדים גם לדבריו. עם זאת אין הוא מוכן להתגרש לעת עתה במסגרת זו ועל פי פסיקת בית הדין, מכיוון שלטענתו בית הדין אינו יכול לפסוק גירושין מהעילות שנקבעו בהחלטת בית הדין. לדבריו בית המשפט אמור לדון בתביעה זו, מפני שלבית המשפט סמכות שיווית במקרים שלבית הדין אין סמכות, דבר הקורה לטענתו במקרה שבפנינו. המערער לא הראה לפנינו טעויות של בית הדין בעובדות או בהלכה, אלא העלה תיאוריה שמסקנתה כאמור.

בית הדין האזורי דחה את טענותיו וקבע שבית הדין מוסמך לפסוק גירושין על פי עילות שונות, בין עילות המביאות לכפייה בין עילות שיש בהן חיוב, ואף במקרים שאין חיוב.

המערער בכתב ערעורו ובדיון שנערך בפנינו האריך במלל רב ברצונו להסביר מדוע אין לבית הדין סמכות חוקית לפסוק גירושין במקרה שלפנינו. אין ספק שהמערער שלפנינו, המתהדר בתואר 'עורך דין', אינו מבין בהלכה וגם אינו מבין ולא יודע את המצב החוקי. המערער בונה 'תילי תילים' של הלכות שאינן מובנות לנו ומסתבר גם שאינן מובנות לו. וכבר אמרו חכמים שאפשר להחזיר טועה מטעותו או רמאי מרמאותו, אך אין אפשרות להחזיר את השוגה בדמיונות מדמיונותיו.

בית הדין יכול לדון ולהתייחס לטענה אם יש לה בסיס הלכתי או משפטי כלשהו. בית הדין אינו יכול להתייחס ולא אמור לסתור דברים שאף האומרם אינו מבין מה הוא סח.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

על כל פנים בין כך ובין כך לא הועלתה לפנינו טענה המוכיחה טעות של בית הדין. ולכן מאין עילה דינו של הערער להידחות על הסף.

גם תביעת המערער שבית הדין יוציא צו הצהרתי מבלי לברר את העובדות אלא על פי הצהרותיו בלבד – אינה טענה שראויה שתיטען, ואולי מקורה בבעיה שהוצגה לעיל, שהמערער קובע את המציאות כפי הנראה לו ורוצה שבית הדין יתנהל על פי רצונותיו.

בית הדין האזורי קבע שהוא מוכן לשמוע את טענות המערער בלב פתוח ובנפש חפצה, אך על המערער להוכיח טענותיו ובית הדין יכריע בבקשתו אחרי שמיעת הצדדים וקיום ההליך המשפטי כמקובל.

לאור האמור גם פרשנות המערער להחלטת בית הדין אינה נכונה, ויש לדחות גם ערעור זה על הסף: יתכבד המערער יגיש טענותיו ויוכיח את דבריו בפני בית הדין האזורי, בית הדין ישמע תגובת המשיבה וייתן את החלטתו כמקובל.

משורת הדין פסק דיננו היה יכול או היה אמור להסתיים בשלב זה. אומנם אסור לנו להתעלם מהתמונה העגומה שעלתה לפנינו שבה המערער מחזיק באשתו כבת ערוכה, כשלא ברור מהי מטרתו האמיתית. המערער הצהיר שגם הוא רוצה להתגרש, אך אינו מוכן לסדר גט פיטורין עד שתיענה תביעתו, שכאמור איננו מבינים מה היא.

חובתנו לקבוע קטגורית בנסיבות אלו: המערער אינו מוכן לתת גט וכוונתו לעגן את האישה.

בית הדין עיין היטב בכל החומר שבתיקי הצדדים ושמע את דבריה הכואבים של האישה שתיארה להיכן דרדר המערער את המשפחה. המערער פרק מעליו את כל ההתחייבויות שבעל ואב חייב לאשתו ומשפחתו מצד אחד, ומצד שני הכניס את המשפחה לחובות שדרדרו את מצבה הכלכלי. התנהלותו הקלוקלת, שגרמה להשעיית רישיונו לעריכת דין ולהפיכתו למוגבל בבנקים והתחמקותו מבעלי חוב, הטילה את כל כובד משקל ההתמודדות הכלכלית והנפשית עם גורמים שונים כגון ההוצאה לפועל ונושים אחרים על האישה, שעליה להתמודד עם מעשים וחובות שלא היא יצרה ואף לא הייתה מודעת להם – דבר שהכריח אותה בסופו של דבר להגיש את תביעת הגירושין כדי להתחמק מלפיתת האיש שבמעשיו הטביע את כל המשפחה.

במקרה שבפנינו לא מדובר בבעל שלא זן ולא מפרנס רק מחוסר יכולת, אלא בבעל השקוע בדמיונותיו וגורם נזק בלתיסביר למשפחה.

המצב העגום שאותו הביא המערער גם על עצמו גרם למצב שבו אין אפשרות כמעט להטיל עליו צווי הגבלה בהיותו כבר מוגבל בחשבון, מנוע מלצאת מהארץ ומנוע לעסוק במקצוע אותו רכש. מסתבר שמצב זה המקשה להפעיל נגדו אמצעי אכיפה, מאפשר לבעל להמשיך שלא לקיים חיוב מחיובי בעל ואב לאשתו ולמשפחתו ומצד שני להתעלל באישה ולעגנה.

לדעתנו אין זה משנה אם הבעל עושה הדברים בכוונת מכוון או שאופיו ובוהן המציאות המוטעה גורם להתעללות באישה ובמשפחה. מאחר שהתוצאה של עינוי האישה היא עובדה, נראה שעל מקרים כגון אלו כתב התשב"ץ בתשובתו (חלק ב סימן ח):

עוד שאלת: אשה שבעלה מצער אותה הרבה עד שמרוב הצער היא מואסת אותו, והכל יודעים בו שהוא אדם קשה הרבה, והיא אינה יכולה לסבול אותו, לרוב הקטטות והמריבות, וגם שהוא מרעיבה עד שהיא שנאה את החיים,

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

והיא אינה יכולה לבא לבית דין מפני שאחד מבעלי ההוראה הפחידה שאם תשאל כתובתה בבית דין שתפסיד אותה – הודיענו מהו הדין בזה.

תשובה: קרוב הדבר בזה שיוציא ויתן כתובה, דקיימא לן "לחיים ניתנה ולא לצער" דנפקא לן מקרא דכתיב "כי היא היתה אם כל חי" – בפרק אף על פי (כתובות סא ע"א). ואפילו במדיר את אשתו בדברים שאין לה צער כל כך אמרינן "יוציא ויתן כתובה" כדאיתא בהמדיר בהרבה מקומות (שם ע"א, ע"א ע"ב), דוק ותשכח, כל שכן בצער תדיר שיש לנו לומר "יוציא ויתן כתובה" לפי "שאיין אדם דר עם נחש בכפיפה". ואף על גב דבאומר "איני זן ואיני מפרנס" פסק הרי"ף ז"ל דלא יוציא ויתן כתובה – התם היינו טעמא משום דאפשר בתקנה: עד שיכפוהו לגרש יכפוהו לזון, אבל הכא "מעוות לא יוכל לתקון" הוא. ומקרא מלא דבר הכתוב "טוב פת חרבה ושלוחה בה מבית מלא זבחי ריב", ועוד כתוב "טוב ארוחת ירק ואהבה שם משור אבוס ושנאה בו", הרי שיותר קשה היא מריבה מחסרון מזונות, ואיזו טובה יש לאשה שבעלה מצערה במריבה בכל יום ויום? ואפילו לכופף אותו להוציא יש לדון מקל וחומר דבעל פוליפוס (שם עז ע"א), דהשתא: מפני ריח הפה כופין, מפני צער תדיר שהוא מר ממות לא כל שכן? וכיוצא בזה הקל וחומר הזכירו בירושלמי (כתובות פרק ה הלכה ז) על "איני זן ואיני מפרנס". וגם יש פוסקין באומר "איני זן ואיני מפרנס" – כופין אותו להוציא, ואם זה מרעיב אותה הרי הוא בכלל זה.

בשאלה שנשאל התשב"ץ מדובר באישה שבעלה מצערה – לא הוזכר במה, אלא שיש קטטות ומריבות, ושמע מינה שמצערה בדברים אחרים ולא דווקא בהכאה, ומיירי גם שהוא מרעיבה – ולא ביאר אם ההרעבה היא מניעת מזונות סתמא או בשל הקטטות. ונראה שאין זה מעלה ומוריד. מכיוון שהתוצאה של התנהגות זו היא שהאישה קצה בחייה.

לימוד גדול לימדנו התשב"ץ, שאם בדברים שאין לאישה צער גדול כדאיתא במשניות דפרק המדיר אומרים "יוציא ויתן כתובה" קל וחומר במצערה צער גדול, והוסיף שאי אפשר לדרוש מאישה לחיות בבית מלא מריבות, שאין טעם לאישה בחיים שכאלה, והוסיף שיש לדון אף לכופו דחמיר מ'ריח הפה' דכופין. ואזיל בשיטת הרשב"א והאגודה ועוד ראשונים שהובאו בבית יוסף (סימן קנד) שה'רשימה' לחיוב וכפייה אינה 'רשימה סגורה' אלא תלויה בשיקול דעת הדיין, וחיוב הוא לדמות מילתא למילתא.

ועיין עוד במקרה דומה שכתשובה לנכדו של התשב"ץ בשו"ת יכין וכו' (חלק ב סימן מד) בדבר אישה שעזבה בית בעלה ורצו לפייסה שתחזור לביתו ויפרנסנה, והיא שלחה לגדולי הקהלה "שיסירו מעליה נזק בעלה" –

ונתנה להם אמתלא שהשנאה שנאתו היא מחמת הצער הגדול שציערה בעודה בריאה, וגם תוך חליה זה הרבה צער ציערה, והיתה מקבלת הכל, אבל עכשיו שהיא נוטה למות ושלחה מביתו אינה יכולה עוד לסבול [...]

ועיין שם שהפצירו בה שתחזור לבעלה ומיאנה לחזור – עיין באריכות שבלשון השאלה, עיין שם בתשובה שכתב:

מאחר שהאיש הוא רע מעללים, כאשר נודע טבעו וקושי רוחו והיה מקניט אותה ומצערה – קרוב היה הדבר שיוציא ויתן כתובה, דקיימא לן "לחיים ניתנה ולא לצער נתנה" [...] ואפילו במדיר את אשתו בדברים שאין לה צער כל כך אמרינן "יוציא ויתן כתובה" לפי ש"אין אדם דר עם נחש בכפיפה אחת" [...]

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ועיין שם שהביא ככל לשון זקנו התשב"ץ וסיים כדבריו:

ואף על פי שיש בתשובות האחרונים שאין כופין בזה – אפשר שלא אמרו על כיוצא בזה הצער הגדול, ואילו הות דידהו לא הו אמרו הכי, ורחמנא ליצלן מעלבון העלובות "וכי כך עונין את המעיקות?"

והנה גם בעובדה זו שהובאה בשו"ת יכין ובוועז לא הוזכר כלל אלא שהיה מצערה, ושמע מינה דאף היכא שמצער את אשתו בהתעללות נפשית חייב לגרשה, כמבואר בדברי התשב"ץ ובדברי נכדו בשו"ת יכין ובוועז.

והוא הדין בנידון דידן, שהתנהלות הבעל גורמת לעינוי האישה. בנסיבות אלו, שהבעל אינו משלם דבר על התנהלותו, חובת בית הדין להפעיל את האמצעים שבידיו להביא לגירושי הצדדים, ויפה שעה אחת קודם.

פסק דין ומתן הוראות

העולה מכל האמור לעיל הוא כדלהלן:

- א. אנו דוחים את ערעור הבעל.
 - ב. בית הדין יזמין את הצדדים בהקדם האפשרי לסידור גט פיטורין.
 - ג. בית הדין ינקוט בכל האמצעים שבידיו לפעול לסידור גט פיטורין ולסיום המצב הלא סביר שבו האישה מעוגנת למרות הצהרות הבעל שגם הוא מעוניין בגירושיה.
 - ד. הערובה להוצאות המשפט שהפקיד המערער כתנאי לשמיעת ערעורו תועבר לאישה – המשיבה.
 - ה. עם מתן פסק הדין מורה בית הדין לסגור את התיק.
 - ו. פסק הדין מותר בפרסום לאחר השמטת פרטי הזיהוי של הצדדים.
- ניתן ביום כ"א באייר התש"ף (15.5.2020).

הרב אברהם שינדלר

הרב שלמה שפירא

הרב מיכאל עמוס

עותק זה עשוי להכיל שינויי ותיקוני עריכה